

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/69/2023
Identifikačné číslo spisu:	5323201227
Dátum vydania rozhodnutia:	14.08.2024
Meno a priezvisko:	Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:5323201227.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Slovak Estate s. r. o., Bratislava, Tallerova 4, IČO: 50 050 907, zastúpenej advokátskou kanceláriou Advokátska kancelária Vášil' & partners, s. r. o., Košice, Kupeckého 320/33, IČO: 46 240 482, proti žalovaným 1/ V. I., narodená Y., J., 2/ Q. A., narodený Y., G., 3/ P. F., narodený Y., J., 4/ K. U., narodený Y., G., 5/ T. A. (r. A.), 6/ J. A., 7/ T. A., 8/ P. A., 9/ V. X., 10/ F. L., 11/ F. A. (malol.), 12/ T. A. (malol.), žalovaní 5/ až 12/ na neznámom mieste, zastúpení Slovenským pozemkovým fondom, Bratislava, Búdková 36, IČO: 17 335 345, o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, vedenom na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. CA-16C/34/2023, o dovolaní žalobkyne proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 25. augusta 2023 sp. zn. 10Co/98/2023, takto

rozhodol:

Uznesenie Krajského súdu v Žiline z 25. augusta 2023 sp. zn. 10Co/98/2023, ako aj uznesenie Okresného súdu Žilina z 12. júla 2023 č. k. CA-16C/34/2023-71 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) napadnutým uznesením podľa § 387 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) potvrdil uznesenie Okresného súdu Žilina (ďalej len „súd prvej inštancie“, resp. „prvoinštančný súd“) z 12. júla 2023 č. k. CA-16C/34/2023-71, ktorým odmietol podanie žalobkyne vo veci samej doručené súdu 5. apríla 2023 a doplnené podaniami doručenými dňa 19. apríla 2023 a dňa 13. júna 2023.

1.1. Súd prvej inštancie v dôvodoch rozhodnutia po právnej stránke poukázal na ustanovenia § 127 ods. 1, § 132 ods. 1 až 3, § 133 ods. 1 a 2 a § 129 ods. 1, 3, 4 CSP a vecne argumentoval tým, že podanie žalobkyne, ktorým žiadala zrušiť a vyporiadať podielové spoluvlastníctvo k v petite žaloby špecifikovanej nehnuteľnosti nemalo náležitosti riadnej žaloby, a to v časti identifikácie žalovaných 5/ až 12/ (§ 133 CSP). Preto žalobkyňu vyzval uznesením zo 6. júna 2023 č. k. CA-16C/34/2023-60, aby riadne identifikovala žalovaných 5/ až 12/, a to dátumom narodenia, adresou pobytu alebo iným identifikačným údajom (keďže v žalobe boli označení len menom a priezviskom, prípadne menom a priezviskom manželky a údajom „na neznámom mieste“), alebo predložila dôkazy svedčiace tomu, že za účelom riadnej identifikácie žalovaných vykonala primerané šetrenia, a to doklady, ktoré boli podkladom pre

zápis ich vlastníctva (u každého žalovaného vedeného ako tzv. nezistený vlastník aspoň jeden z titulov nadobudnutia uvedený na liste vlastníctva ako č. d., pozemkovoknižná vložka a pod.) a v prípade negatívneho výsledku podporne aj iné dôkazy, napr. potvrdenia Okresného úradu G. - odbor katastrálny, Štátneho archívu v B. atď. Žalobkyňa na predmetnú výzvu súdu reagovala podaním, v ktorom uviedla, že už pri podaní žaloby predložila list vlastníctva č. XXXXX (pre katastrálne územie G.), podľa ktorého sú žalovaní 5/ až 12/ evidovaní ako neznámi vlastníci zastúpení Slovenským pozemkovým fondom. Súčasne poukázala na uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. februára 2016 sp. zn. 6Cdo/11/2016 a z 15. apríla 2019 sp. zn. 8Cdo/31/2018, s ohľadom na ktoré považovala postup súdu, ktorý ju vyzval na riadnu identifikáciu žalovaných, za nedôvodný a v rozpore s účelom platnej a účinnej legislatívy a konštantnej judikatúry. Dodala, že nie je oprávnená zadovážiť predmetné listiny a nie je ani jej zrejme, z akého dôvodu prvoinštančný súd považoval za potrebné skúmať predmetné právne tituly evidencie spoluvlastníkov.

1.2. Súd prvej inštalácie následne konštatoval, že vytýkané nedostatky neboli žiadnym spôsobom odstránené (žalobkyňa žalovaných riadne neidentifikovala, nepredložila nadobúdacie tituly nezistených podielových spoluvlastníkov ani netvrdila a nepreukázala, že by mu bolo predloženie týchto listín odmietnuté a ani nepožiadala súd o vykonanie súčinnosti, ak by mu obstaranie týchto údajov bolo ťažko znemožnené a nedostupné), preto o predmetnej žalobe nemohol ďalej konať a rozhodovať. Zdôraznil (s poukazom na ustanovenia § 132 a § 133 CSP), že každý subjekt v žalobe musí byť označený takým údajom, ktorý umožní jeho identifikáciu a zabezpečí jeho nezameniteľnosť s iným subjektom. Len strohé, všeobecné, konštatovanie žalobkyne, že sa jedná o neznámeho vlastníka zastúpeného zo zákona Slovenským pozemkovým fondom, evidovaného takto na liste vlastníctva, nestačí. Tento záver (v kontexte s princípom právnej istoty) totiž už prijali v rámci aktuálnej rozhodovacej činnosti viaceré súdy vyšších inštalácií (so špecifikáciou spisových značiek rozhodnutí odvolacích súdov ako i Najvyššieho súdu Slovenskej republiky). Podľa prvoinštančného súdu v podanej žalobe absentovalo riadne označenie žalovaných menom, priezviskom, adresou trvalého pobytu alebo súčasného pobytu, dátumom narodenia alebo iným identifikačným údajom. Žalobkyňa tiež doposiaľ nepreukázala súdu, že vyvinula dostatočnú snahu o zistenie ďalších identifikačných údajov žalovaných. Šetrenie, ktoré vykonala, teda len predložením listov vlastníctva, na ktorých sú evidovaní podieloví spoluvlastníci zastúpení Slovenským pozemkovým fondom, je nedostatočné. Žalobkyňa nepostupovala v zmysle výzvy súdu a nepredložila žiadne ďalšie doklady, ktoré boli podkladom pre zápis žalovaných na list vlastníctva, a to č. d. XXXX/XX, č. d. XXX/XX a v prípade negatívneho výsledku (ak by sa mu nepodarilo tento doklad zabezpečiť, čo žalobca ani netvrdil) podporne aj iné dôkazy. Žalobkyňa teda nevyužila všetky prostriedky, ktoré má k zisťovaniu identifikačných údajov žalovaných k dispozícii. Pokiaľ by zabezpečila uvedený doklad, je možné predpokladať, že by z neho bolo možné zistiť bližšie údaje o žalovaných, a v nadväznosti na to prípadne i usúdiť, či môžu žiť alebo, či sa vzhľadom na známu dĺžku života uvedené javí nepravdepodobným. Takéto zistenie súvisí s posudzovaním, či označená osoba majúca byť zastupovaná Slovenským pozemkovým fondom, má v čase začatia konania spôsobilosť byť stranou sporu/účastníkom konania.

1.3. Prvoinštančný súd ďalej pokračoval, že podľa § 161 ods. 1 CSP je súd v každom štádiu konania z úradnej povinnosti povinný prihliadať na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť (ďalej len „procesné podmienky“) a na vady, ktoré sa týkajú procesných podmienok. Jednou z nich je aj nedostatok procesnej subjektivity niektorej sporovej strany v čase začatia konania. Za danej (opísanej) procesnej situácie žaloba žalobkyne zostala neúplná, neurčitá, naďalej v nej absentovali podstatné náležitosti ustanovené v § 132 ods. 1, 2 a 3 CSP. Neúplnosť v označení niektorých žalovaných bránila prvoinštančnému súdu, aby mohol pokračovať v konaní. Súd prvej inštalácie ešte doplnil, že nemá povinnosť nahrádzať pasívu žalobkyne vlastnou činnosťou. Nie je síce vylúčené, za účelom obstarania údajov, ktoré sú pre žalobkyňu ťažko dostupné, či úplne znemožnené, poskytnúť jej zo strany súdu na jej žiadosť potrebnú súčinnosť, aj tu je však potrebné, aby sťažený, resp. nemožný prístup k nim žalobca/žalobkyňa súdu preukázal/la. Aktívny prístup žalobcu v sporovom konaní sa totiž prejavuje aj v tom, že vykoná aspoň primerané šetrenie za účelom dostatočnej identifikácie sporových strán. Žalobkyňa v danom prípade nepreukázala, že výzvu súdu z objektívnych dôvodov nemohla splniť, t. j., že by tituly zapísané na liste vlastníctva nebolo možné predložiť, napríklad preto, že nimi nedisponuje ani samotný príslušný úrad (Okresný úrad G., odbor katastrálny, či Štátny archív v B. a pod.) alebo, že by jej ich predloženie bolo odmietnuté.

1.4. O trovách konania rozhodol súd prvej inštancie (článok 4 základných princípov CSP v spojení s § 262 ods. 1, 2 a § 256 ods. 1 CSP) tak, že žalovaným, ktorým doposiaľ žiadne trovy nevznikli, ich náhradu nepriznal.

2. Odvolací súd v odôvodnení svojho potvrdzujúceho uznesenia sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením napadnutého rozhodnutia; konštatoval správnosť dôvodov, ktoré súd prvej inštancie vo svojom rozhodnutí uviedol.

2.1. V súvislosti s argumentáciou odvolateľky uviedol, že táto fakticky popiera akúkoľvek zodpovednosť sporovej strany za obsahové náležitosti žaloby (pričom identifikácia sporových strán je náležitou esenciálnou), čo je v priamom rozpore s určujúcim princípom kontradiktórnosti sporového súdneho konania a nezodpovedá ani rozhodovacej praxi odvolacieho súdu. Súčasne platí, že vyššie opísané konkrétnosti danej veci (súdom prvej inštancie podrobne vysvetlené/predostreté eventuality možného postupu žalobkyne) neumožňujú označiť prístup prvoinštančného súdu za neprimerane formalistický, či neadekvátny k procesným povinnostiam žalobcu a absolútna pasivita žalobcu (žalobkyne) tiež vylučuje možnosť konštatovať porušenie zákazu odopretia spravodlivosti. Ide totiž práve a len o následok rezignácie žalobkyne na riadne splnenie svojich procesných povinností. Aj zo samotného odvolateľkou akcentovaného rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. februára 2016 sp. zn. 6Cdo/11/2016 pritom pomerne jasne vyplýva požiadavka („poskytnutie možnosti žalobcovi, aby okruh účastníkov doplnil na celok“) na aktivitu žalobcu pri vymedzení okruhu strán/účastníkov konania, odhliadnuc od skutočnosti, že Najvyšší súd Slovenskej republiky tam vyslovené závery spája s titulmi nadobudnutia (spolu)vlastníckeho práva intabulovaného do pozemkovej knihy v období okolo roku 1910 (čo nekorešponduje okolnostiam súdeného prípadu).

2.2. Odvolací súd ďalej pokračoval, že zhodne s prvoinštančným súdom z a zásadnú skutočnosť považoval otázkou spôsobilosti byť stranou sporu. V kontexte okolností veci nebolo možné prehliadnuť, že s ohľadom na rok (1947), kedy k zápisu vlastníckeho práva označených osôb došlo, skutočne nie je možné s kvalifikovanou mierou istoty dospieť k záveru, či označené osoby disponovali v čase podania žaloby na súd procesnou subjektivitou (nedostatok čoho je neodstrániteľnou vadou podmienok konania). V dotknutom uznesení pritom dovolací súd explicitne zdôrazňuje, že priblížená právna konštrukcia spôsobuje udržateľnosť označenia SPF len u tých (osôb), u ktorých nie je nepochybné, že existujú. Pokiaľ judikatúra Najvyššieho súdu Slovenskej republiky „pracuje“ s druhovým pomenovaním (ako prostriedkom preklenutia rozoberaných problémov) sporovej strany (neznámy/nezistený vlastník alebo neznámy/nezistený právny nástupca vlastníka), aj toto druhové pomenovanie môže/musí byť založené na nejakom/konkrétnom skutkovom základe. Inými slovami, to, či má (napríklad) ísť o neznámych/nezistených právnych nástupcov musí byť založené na skutkových tvrdeniach o právnom nástupníctve. V okolnostiach súdnej veci však žalobkyňa označila žalovaných 5/ až 12/ ako žijúce osoby, čo je v rozpore s časťou jej argumentácie odkazujúcou na druhové označenie „neznámy/nezistený právny nástupca po vlastníka menom...“ (čo indikuje, že už žalovaní nežijú). Nebolo teda jasné ani len to, ktorú kategóriu druhového označenia žalobkyňa vlastne má na mysli.

2.3. S ohľadom na skutočnosť, že v doterajšom štádiu konania bolo konané iba so žalobkyňou, odvolací súd osobitným výrokom nerozhodoval o nároku na náhradu trov konania medzi sporovými stranami.

3. Proti uvedenému uzneseniu odvolacieho súdu žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) podala dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodňovala ustanovením § 420 písm. f) CSP, t. j. tým, že súd jej nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňovala procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Konkrétne namietala nedostatočné odôvodnenie uznesenia odvolacieho súdu, ktorý sa nevysporiadal s jej právnou argumentáciou uvedenou v podanom odvolaní a vyjadreniach vo veci samej. Nesprávny procesný postup súdov nižších inštancií spočíval v tom, že neakceptovali zastúpenie žalovaných 5/ až 12/ Slovenským pozemkovým fondom, aj napriek tomu, že na liste vlastníctva sú žalovaní zastúpení Slovenským pozemkovým fondom; za ďalšie požadovali od žalobkyne predloženie dokladov, ktoré objektívne nevie doložiť a ku ktorým nemá prístup, nad rámec zákona, a napokon predčasne zastavili konanie (správne malo byť odmietli podanie - pozn. dovolacieho súdu), z dôvodu predpokladaného úmrtia žalovaných 5/ až 12/. Podľa presvedčenia žalobkyne Slovenský pozemkový fond zastupuje neznámych spoluvlastníkov, ako zákonný a právny zástupca, pričom žalobkyňa správne označila v žalobe neznámych spoluvlastníkov, v súlade s judikatúrou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 15. apríla 2019 sp. zn. 8Cdo/31/2018, uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. februára 2016 sp. zn.

6Cdo/11/2016, uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. mája 2021 sp. zn. 2Cdo/75/2020). Žalobkyňa verila v platnú katastrálnu evidenciu štátu. Slovenský pozemkový fond v priebehu súdneho konania ani nenamietal zastúpenie žalovaných 5/ až 12/ v sporovom konaní, teda uvedená skutočnosť medzi stranami nebola sporná. Výklad, že Slovenský pozemkový fond môže zastupovať nezisteného vlastníka len v prípade, ak by šlo o vlastníka neznámeho, ale žijúceho, je v rozpore s princípom zákazu odmietnutia spravodlivosti - *denegatio iustitiae*. Z uvedených dôvodov žalobkyňa Najvyšší súd Slovenskej republiky žiadala, aby napadnuté uznesenie odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“, resp. „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP), a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

5. Právo na prístup k dovolaciemu súdu nie je absolútne. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok a tejto jeho mimoriadnej povahe zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti, prísne regulovanej Civilným sporovým poriadkom. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa, pričom prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

6. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

8. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

9. V danom prípade žalobkyňa v dovolaní uviedla dovolací dôvod vyplývajúci z § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. V súvislosti s predmetným dovolacím dôvodom dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že o tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 420 CSP rozhoduje dovolací súd výlučne na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 431 CSP). Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 CSP, má viazanosť odvolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania v tomto prípade závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí ako/prečo v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú túto procesnú vadu, sú: a) zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b) nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby (procesnou aktivitou) uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

10. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky

poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov.

11. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

12. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach opakovane uviedol, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (viď sp. zn. 3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017). So zreteľom na to pristúpil aj v danom prípade k posúdeniu opodstatnenosti argumentácie dovolateľky, že procesne nesprávnym postupom súdov bolo zasiahnuté do jej práva na spravodlivý proces.

13. Žalobkyňa v súvislosti s vytýkanou vadou zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP namietala nesprávny procesný postup súdov nižších inštancií spočívajúci v nesprávnej interpretácii ustanovení týkajúcich sa zastúpenia takzvaných „nezistených vlastníkov“ v spojitosti s ustanoveniami § 129 a nasl. CSP, ktorý následne viedol k porušeniu princípu zákazu odmietnutia spravodlivosti - denegatio iustitiae. Žalobkyňa tiež namietala nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, z dôvodu nevysporiadania sa so všetkými ňou uvádzanými argumentami.

14. Vychádzajúc z dôvodov napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu je zrejmé, že v okolnostiach danej veci - v spore o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva (v ktorom sa žalobkyňa domáha odstránenia stavu neistoty a usporiadania vlastníckych vzťahov k pôde) súdy nižších inštancií považovali žalobkyňou v žalobe uvedené označenie žalovaných 5/ až 12/ za neúplné, ktorá skutočnosť podľa ich názoru podmieňovala postup podľa § 129 CSP (t. j. výzvu na odstránenie väd podania). K predmetnému názoru dospeli aj napriek tomu, že žalobkyňou zvolené označenie žalovaných 5/ až 12/ doslovne zodpovedá ich zápisu v katastri nehnuteľností (na LV č. XXXXX, obec G., okres G., katastrálne územie G.). Z dôvodu neodstránenia vytýkaných väd (absentovalo riadne označenie žalovaných menom, priezviskom, adresou trvalého pobytu alebo súčasného pobytu, dátumom narodenia alebo iným identifikačným údajom) súd prvej inštancie podanie žalobkyne odmietol. Odvolací súd sa s jeho postupom stotožnil. Súdy nižších inštancií prejednávajúce spor konštatovali, že „len strohé, všeobecné, konštatovanie žalobkyne, že sa jedná o neznámeho vlastníka zastúpeného zo zákona Slovenským pozemkovým fondom, evidovaného takto na liste vlastníctva, nestačí. Za ďalšie „žalobkyňa tiež nepreukázala súdu, že vyvinula dostatočnú snahu o zistenie ďalších identifikačných údajov žalovaných“.

15. Z obsahu žaloby a k nej pripojených príloh je zrejmé, že v danom prípade sa u žalovaných 5/ až 12/ jedná o prípad takzvaných „nezistených vlastníkov“. Vznik a samotná existencia nezistených vlastníkov súvisí s historickým vývojom evidencie vlastníckych vzťahov na našom území; s nedostatočnou/zanedbanou evidenciou k pozemkom, za ktorú nesie zodpovednosť štát a vzťahom ľudí k pôde. Hoci v priebehu samostatnej existencie Slovenskej republiky boli prijaté už viaceré legislatívne a v nadväznosti na ne aj konkrétne vykonávacie opatrenia, predstavovala podľa dostupných údajov miera zápisov nezistených vlastníkov v katastri nehnuteľností v roku 2020 cca 17 % (zdroj Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky). Pojmovým znakom nezisteného vlastníka je „nezistenosť identifikačných údajov“, čo opakovane vo svojej rozhodovacej praxi konštatoval aj najvyšší súd (viď sp. zn. 6Cdo/11/2016, sp. zn. 7Cdo/238/2021). Identita nezisteného vlastníka ako účastníka konania sa odvíja od jeho zápisu v katastri nehnuteľností. Pri označení nezisteného vlastníka ako účastníka konania je nevyhnutné vychádzať zo zápisu jeho označenia na LV v katastri nehnuteľností. Zákon presnú formu nepredpisuje. Obligatorným údajom je nezistený vlastník a jeho zastúpenie fondom. Fikcia subjektivity nezisteného vlastníka trvá iba do okamihu, kedy nezisteného vlastníka možno na základe vykonaných

dôkazov (spravidla rodné listy a úmrtné listy, prípadne ďalšie verejné listiny) jednoznačne identifikovať a konštatovať zistenie jeho subjektivity ako fyzickej osoby (viď rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 7Cdo/238/2021).

16. V krátkosti považuje dovolací súd za potrebné tiež uviesť, že „nezistení vlastníci“ sa v právnej úprave Slovenskej republiky „objavili“ po prijatí zákona SNR č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej tiež len „pozemkový zákon“) a zákona č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom (ďalej len „zákon č. 180/1995 Z. z.“) a ich existencia súvisela s ambíciou štátu/zákonodarcu, v rámci konaní o obnove evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim, vytvoriť registre obnovenej evidencie pozemkov („ROEP“) na celom území Slovenskej republiky a na ich základe v súboroch geodetických informácií a v súboroch popisných informácií docieľiť úplnú/komplexnú evidenciu právnych vzťahov ku každej parcele (určeného operátu) na celok. V praxi však častokrát došlo pri spracovaní údajov z pozemkových kníh k ich preneseniu do údajov katastra nehnuteľností bez ďalšieho zisťovania (aj napriek veľmi konkrétnej inštrukcii vydananej v podobe Metodického návodu na spracovanie registra obnovenej evidencie pozemkov, nutnosti vykonania miestneho šetrenia, dohľadania relevantných listín v archívoch), a tak sa do príslušných registrov zapísali častokrát iba mená a priezviská jednotlivých vlastníkov. Nutné je ešte zdôrazniť, že veľká časť nezistených vlastníckych vzťahov sa do súboru popisných informácií dostala aj v dôsledku „nezapisateľných“ dedičských rozhodnutí (dedič sa stával vlastníkom napr. „2,5 ha poľnohospodárskych pozemkov na meno poručiteľa“). K povahe a okolnostiam zavedenia inštitútu nezisteného vlastníka s a podrobne vyjadril najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 8Cdo/31/2018 (viď bod 56. a 57. tohto rozhodnutia).

17. Podľa § 8 ods. 1 písm. c) zákona č. 180/1995 Z. z. register sa skladá z určeného operátu, zo súboru ďalších geodetických informácií a zo súboru ďalších popisných informácií o pozemkoch a právnych vzťahoch k nim, najmä zo súpisu pozemkov, ktorých vlastníci sú známi, ale ktorého miesto trvalého pobytu alebo sídlo nie je známe.

18. Podľa § 16 ods. 1 písm. b) a c) zák. č. 180/1995 Z. z. fond nakladá podľa tohto zákona a podľa osobitných predpisov s pozemkami s nezisteným vlastníkom (§ 13). Ak je potrebné, fond v konaní pred súdom alebo pred orgánmi verejnej správy zastupuje vlastníkov pozemkov uvedených v odseku 1 písm. b) a c); obdobne postupuje správca (§ 16 ods. 2).

19. Podľa § 19 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z. v znení neskorších predpisov predmetom dohody o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva môže byť aj poľnohospodársky pozemok v spoluvlastníctve nezisteného vlastníka; to neplatí, ak ide o spoločnú nehnuteľnosť.

20. V záujme spriechodnenia procesu usporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom a i obnovenia dostatočne hodnoverného spôsobu evidencie práv k nehnuteľnostiam, ktorý sa v tuzemských podmienkach vytratil prakticky v súvislosti s opustením intabulačného princípu a stratou niekdajšieho významu inštitútu pozemkovej knihy, bol o. i. ustanovený zákonný mechanizmus nakladania Slovenského pozemkového fondu 1. s pozemkami, ktorých vlastníci sú známi, ale ktorého miesto trvalého pobytu alebo sídlo nie je známe (podľa čl. I § 8 ods. 1 písm. c) zákona č. 180/1995 Z. z.) a 2. pozemkami, ktorých vlastníci nie sú známi (podľa písmena d) rovnakého ustanovenia). Pre obe takéto kategórie pozemkov zákon zaviedol i legislatívnu skratku „pozemky s nezisteným vlastníkom“ (§ 13 a § 16 ods. 1 písm. b) zákona č. 180/1995 Z. z.); pričom pri takýchto vlastníkoch (resp. pozemkoch), ako aj pri pozemkoch, ktorých vlastníctvo nie je evidované podľa predpisov o katastri nehnuteľností v súbore geodetických informácií a v súbore popisných informácií alebo ak sa nepreukáže inak (§ 16 ods. 1 písm. c) zákona č. 180/1995 Z. z.) zákon priznáva na to určenej právnickej osobe (ktorou je práve Slovenský pozemkový fond) oprávnenie na zastupovanie vlastníkov v konaniach pred súdmi a inými orgánmi verejnej správy (§ 16 ods. 2 zákona č. 180/1995 Z. z.).

21. V judikatúre najvyššieho súdu existuje viacero rozhodnutí týkajúcich sa označenia nezistených vlastníkov, ich procesnej subjektivity a procesných otázok (viď napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. februára 2016 sp. zn. 6Cdo/11/2016, z 31. mája 2021 sp. zn. 2Cdo/75/2020, z 28. februára 2022 sp. zn. 7Cdo/238/2021, z 22. júla 2020 sp. zn. 8Cdo/136/2020, z 31. januára 2011 sp. zn. 7Cdo/10/2010, z 25. februára 2015 sp. zn. 2Cdo/39/2014, z 29. apríla 2020 sp. zn. 7Cdo/241/2018 a z 15. apríla 2019 sp. zn. 8Cdo/31/2018). Z uvedených rozhodnutí je badať rovnaký prístup pokiaľ ide o vymedzenie a povahu inštitútu nezistených vlastníkov, neposkytujú však

jednoznačné stanovisko ako postupovať, ak v spore nastane potreba skúmania procesnej podmienky na strane nezisteného vlastníka (či už v dôsledku námietky niektorej strany sporu, predloženia dedičského rozhodnutia, úmrtného listu a pod.), resp. v akej miere má v danej procesnej situácii súd „vyžadovať“ od žalobcu správne označenie nezistených vlastníkov, resp. ich právnych nástupcov a predloženie potrebných dokladov. O takýto prípad však v preskúmvanej veci nejde, pretože žiadna zo sporových strán nenamietala procesnú subjektivitu žalovaných. Aj napriek uvedenému však dovolací súd poukazuje na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. júla 2020 sp. zn. 8Cdo/136/2020, v ktorom uviedol, že „si je vedomý svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej nie je vecou súdu, aby žalobcu poučoval o hmotnom práve, resp. o otázkach vecnej legitímácie, avšak tento názor nie je možné uplatňovať rigorózne bez prihliadania na špecifiká konkrétneho konania. Podľa názoru dovolacieho súdu v okolnostiach posudzovanej veci bolo nutné zohľadniť špecifiká tohto sporového konania, pri ktorom žalobkyňa (pri označení okruhu strán) mohla vychádzať iba z údajov z evidencie nehnuteľností, ktoré navyše nie sú ani v súčasnej dobe aktualizované...“.

22. Ako už bolo v bode 17. tohto rozhodnutia uvedené, pri označení nezisteného vlastníka ako strany sporu je nevyhnutné vychádzať zo zápisu jeho označenia na LV v katastri nehnuteľností. Zákon pritom presnú formu nepredpisuje. V judikatúre najvyššieho súdu sa nachádzajú rozhodnutia snažiace sa uvedený problém „preklenúť“ napr. zvoleným spôsobom označenia „Neznámy (resp. nezistený) vlastník nehnuteľností ..., zast. Slovenským pozemkovým fondom ...“ alebo „Neznámy (nezistený) právny nástupca ostatného pozemkovoknižného vlastníka menom ..., zast. Slovenským pozemkovým fondom, ...“ (viď sp. zn. 6Cdo/11/2016 tiež sp. zn. 7Cdo/238/2021). Na takomto označení nezistených vlastníkov zotrúva dovolací súd aj naďalej.

23. „Na základe doterajšej judikatúry najvyššieho súdu (viď sp. zn. 8Cdo/31/2018 a tiež sp. zn. 7Cdo/238/2021) dovolací súd tiež opakovane konštatuje a zotrúva na tom, že pojem „nezistený vlastník“ je právna fikcia osoby, ktorej bola zákonom priznaná procesnoprávna subjektivita. Procesnoprávna subjektivita je priznaná aj fyzickým osobám (nezisteným vlastníkom), u ktorých možno vzhľadom na dátum ich narodenia logicky predpokladať, že už nežijú (ich spôsobilosť mať práva a povinnosti zanikla). Zákon vytvorením fikcie ich pretransformoval do samostatného procesnoprávneho subjektu (nezisteného vlastníka), pri ktorom sa naďalej uvádza meno a priezvisko. Právna úprava vychádza z princípu, že procesnoprávna subjektivita je širšia ako hmotnoprávna, keďže podľa § 61 CSP procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva. Fikcia nezisteného vlastníka umožňuje procesnoprávne zabezpečiť identitu vlastníckeho vzťahu k u konkrétnej nehnuteľnosti a zachovať veľkosť spoluvlastníckych podielov zapísaných v katastri nehnuteľností. Súčasne umožňuje zabezpečovať procesnoprávnu existenciu nezisteného vlastníka ako subjektu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností.“

24. Zhrnúc, z doposiaľ uvedeného (pod bodmi 16. až 23. tohto rozhodnutia) ako aj okolností preskúmvanej veci podľa dovolacieho súdu vyplýva, že zodpovednosť sporovej strany (v danom prípade žalobkyne) za správne označenie protistrany v prípade inštitútu nezisteného vlastníka je oslabená povahou tohto osobitného subjektu vyplývajúcou zo zákona.

25. Ústavný súd v náleze zo 4. mája 2010 sp. zn. III. ÚS 72/2021 publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 20/2010 vyslovil, že „všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Všeobecný súd musí vychádzať z toho, že súdy majú poskytovať v súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07). Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej) v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu.“

26. Obdobne v náleze z 31. augusta 2017 sp. zn. I. ÚS 155/2017 ústavný súd vyslovil, že „orgánom verejnej moci a predovšetkým všeobecným súdom nemožno tolerovať pri interpretácii zákonných ustanovení prílišný formalistický postup, ktorý vedie k zjavnej nespravodlivosti. Všeobecný súd nie je

absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale môže a musí sa od neho odchýliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávnych princípov. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov teda nemožno opomínať ich účel a zmysel, ktorý nie je vyjadrený len v slovách a vetách toho-ktorého zákonného predpisu, ale i v základných princípoch právneho štátu."

27. Podľa čl. 2 CSP ochrana ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov musí byť spravodlivá a účinná tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty. Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo. Ak sa spor na základe prihliadnutia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu.

28. Podľa čl. 3 CSP každé ustanovenie tohto zákona je potrebné vykladať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, verejným poriadkom, princípmi, na ktorých spočíva tento zákon, s medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky, ktoré majú prednosť pred zákonom, judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie, a to s trvalým zreteľom na hodnoty, ktoré sú nimi chránené. Výklad tohto zákona nesmie protirečiť tomu, čo je v jeho slovách a vetách jasné a nepochybné. Nikto sa však nesmie dovoľávať slov a viet tohto zákona proti ich účelu a zmyslu podľa odseku 1.

29. Na základe vyššie uvedeného procesného stavu a vezmúc v úvahu aj závery doterajšej judikatúry najvyššieho súdu k inštitútu nezisteného vlastníka a interpretujúc aj úvahy ústavného súd ohľadom materiálnej ochrany zákonnosti, dovolací súd dospel k záveru, že ak je právnym predpisom priznaná procesnoprávna fikcia aj osobám, ktoré už nemusia žiť, potom je nadbytočné, a to vzhľadom na špecifický inštitút nezisteného vlastníka, zaoberať sa mierou pravdepodobnosti smrti konkrétne označených vlastníkov/účastníkov konania a to najmä za stavu, kedy to žiadna zo sporových strán nenamietala (vrátane samotného zástupcu - Slovenského pozemkového fondu). Zhora uvedený (v bodoch 1.1., 1.2. a 2.1., 2.2. tohto rozhodnutia bližšie popísaný) postup súdov nižších inštancií v konečnom dôsledku totiž smeroval k skúmaniu procesnej podmienky na strane žalovaných 5/ až 12/ a nie k odstráneniu vytýkaných väd v označení žalovaných (títo boli v kontexte doterajšej judikatúry najvyššieho súdu označení správne) a jeho výsledkom mohol byť/je záver o určitej miere pravdepodobnosti smrti a teda neexistencie procesnej subjektivity (predtým spôsobilosti byť účastníkom konania) na ich strane. V uvedenom smere pritom najvyšší súd už v minulosti v rozhodnutí sp. zn. 8Sžo/31/2013 vyslovil záver, že „pokiaľ súd pri skúmaní procesných podmienok konania má pochybnosti o ich splnení, potom nemôže konanie pre tento nedostatok zastaviť, ale túto otázku musí riešiť pozitívne, teda vec musí prejednať. Opačným výkladom by bol porušený princíp zákazu denegatio iustitiae, spočívajúci v tom, že súd je povinný vykonávať súdniectvo." K odmietnutiu spravodlivosti dochádza, ak súd bez zákonného dôvodu rozhodne, že neposkytne právnu ochranu subjektu domáhajúcemu sa súdnej ochrany.

30. Senátu 8C je známe rozhodnutie najvyššieho súdu z 27. novembra 2023 sp. zn. 5Cdo/206/2022, v ktorom najvyšší súd konštatoval, že „splnenie súdu skúmať splnenie procesnej podmienky konania spočívajúcej v existencii procesnej subjektivity strany sporu nezaniká ani v prípade, ak sporovou stranou je neznámy vlastník", avšak v predmetnej veci - o určenie vlastníckeho práva - bolo v rámci zisteného skutkového stavu uvedené, že sporové strany zhodne tvrdili, že označení nezistení vlastníci zomreli, a preto za daného stavu bolo namieste, aby sa otázkou procesnej subjektivity súdy nižších inštancií zaoberali.

31. Vyššie opísané konkrétnosti danej veci preto umožňujú označiť prístup odvolacieho súdu a tiež aj súdu prvej inštancie za striktné formalistický, vedúci k odmietnutiu poskytnutia spravodlivosti žalobkyne, čím spor zaťažil vadou zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

32. Dovolanie žalobkyne za danej procesnej situácie, aká nastala v prejednávanej veci, bolo nielen procesne prípustné (§ 420 písm. f) CSP), ale tiež dôvodné (§ 431 CSP), lebo v ňom opodstatnene namietala, že súdy nižších inštancií jej nesprávnym procesným postupom znemožnili ako strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

33. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej

inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd Slovenskej republiky v súlade s predmetnými ustanoveniami zrušil uznesenie odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

34. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

35. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.